Nr 11

Konstitutionsutskottets betänkande med anledning av dels propositionen 1973:1 såvitt gäller anslag under finansdepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1973/74 till presstödjande ändamål, dels motioner.

Statsverkspropositionen

I propositionen 1973:1 såvitt nu är i fråga (bilaga 9, s. 93–94 och 108–109) föreslår Kungl. Maj:t att riksdagen för budgetåret 1973/74 anvisar, till *Produktionsbidrag för dagstidningar* ett förslagsanslag av 67 000 000 kr, till *Samdistributionsrabatt för dagstidningar* ett förslagsanslag av 22 000 000 kr samt till *Pressens lånefond* ett investeringsanslag av 25 000 000 kr.

Motionerna

I motionen 1973:63 av fru Marklund m. fl. (vpk) föreslås "att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning samt förslag om presstöd till handikapporganisationers tidskrifter".

Motionärerna framhåller i sin motivering att det blir alltmer ekonomiskt betungande att ge ut tidskrifter. Statens stöd till tidningar och tidskrifter som svarar för opinionsbildning, kultur och information omfattar inte den press som ges ut av handikapporganisationerna. Eftersom man samtidigt kan hävda att den information som personer med handikapp erhåller om samhällets åtgärder till väsentlig del förmedlas av denna press borde enligt motionärerna övervägas att dela upp statens stöd till handikapporganisationerna i dels medel till deras allmänna verksamhet, dels ett särskilt presstöd.

I motionen 1973:237 av herrar Ahlmark och Molin (fp) hemställs "att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om tilläggsdirektiv till 1972 års pressutredning så att denna utredning också får till uppgift att lägga fram förslag som begränsar den nuvarande diskrimineringen av vissa veckotidningar".

I motionen sägs att statsmakterna på följande fem olika sätt gör en skillnad i fråga om stöd och skatt beträffande periodiska skrifter som utkommer en gång per vecka:

1) Vissa veckotidningar behöver inte betala moms. Andra veckotidningar måste betala moms.

2) Vissa veckotidningar betalar 6 procent i annonsskatt på reklamintäkter över 3 miljoner kronor per år. De kommer i regel inte upp till detta belopp och behöver således inte betala annonsskatt. Andra veckotidningar måste betala 10 procent annonsskatt. De har ofta reklamintäkter över 3 miljoner kronor per år och drabbas alltså av denna skatt.

3) Vissa veckotidningar har rätt till fördelaktiga lån ur pressens lånefond. Andra veckotidningar har inte denna rätt.

4) Vissa veckotidningar får produktionsstöd på 200 000 kronor per år. Andra veckotidningar har inte rätt till sådant stöd.

5) Vissa veckotidningar får del av den statliga annonseringen i form av s. k. samhällsinformation. Andra veckotidningar får inte del av sådana annonser.

Den särbehandling som avses är grundad på skillnaderna i regler mellan "allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär" och övrig veckopress. Motionärerna ifrågasätter om de refererade skillnaderna är förenliga med § 2 tryckfrihetsförordningen. De anser dessutom att skatter och bidrag som avsiktligt skall hjälpa vissa typer av publikationer kan leda till en snedvridning av konkurrensen mellan olika publikationer som ligger helt utanför strävanden att genom presstöd underlätta för tidningar att leva vidare.

I motionen 1973:370 av herr Helén m. fl. (fp) yrkas "att riksdagen hemställer till Kungl. Maj:t om tilläggsdirektiv till 1972 års pressutredning, så att

1) skattefrågor inte undantas från utredningsområdet, att förslag till generella stödåtgärder läggs fram samt att också hänsyn i övrigt tas till de problem som berörs i motiveringen ovan,

2) de i motionen angivna problemen för lokala tidningar som hotas av närliggande storstadstidningar tas upp med förtur,

3) utredningen under 1973 lägger fram förslag till provisorisk ändring av presstödskungörelsen, så att regeringen till årets höstriksdag kan föreslå riksdagen förändring av bidragsreglerna för att uppnå ökad rättvisa i de fall där förstatidningen endast har en obetydligt större total upplaga än andratidningen."

I motionen kritiseras att pressutredningens direktiv inte medger att utredningen behandlar t. ex. frågor om annons- och mervärdeskatten. Motionärerna anser att skattefrågorna är så viktiga för tidningarnas ekonomi att de borde beaktas vid en prövning av det statliga presstödet. Med hänvisning till tidigare fp-motioner (1971:1282 samt 1972:165) diskuteras olika möjligheter att ersätta eller komplettera selektiva stödåtgärder med generella, t. ex. en utökad offentlig annonsering. Motionärerna framhåller vidare att i de fall första- och andratidningen ligger nära varandra i total upplaga kan fördelningen av produktionsstödet enligt nuvarande regler leda till orättvisor. I motionen diskuteras olika modeller för att i en sådan situation ge båda tidningarna stöd antingen i full omfattning eller reducerat med hänsyn till skillnader i upplagestorlek.

I motionen framhålls vidare att konkurrensläget för lokala förstatidningar i närheten av storstadsområdena försämras när storstadstidningarna erhåller produktionsbidrag. De bestämmelser som nu finns i presstödskungörelsen och som ger möjlighet att ta hänsyn till sådana förhållanden inom spridningsområdet för förstatidningarna anses vara alltför "suddiga och svårtolkade".

I motionen 1973:547 av herrar Wirmark och Carlström (fp) föreslås "att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om sådana preciseringar av reglerna för statligt stöd till dagstidningar att produktionsbidrag för tidningar på annat språk än svenska kan utgå fr. o. m. innevarande år".

I motionen framhålls att presstödsnämnden vid flera tillfällen avslagit ansökan om produktionsbidrag till tidning som enligt motionärerna uppfyller de i presstödskungörelsen angivna villkoren för bidrag men som utges på främmande språk. Med hänvisning till en reservation till presstödsnämndens yttrande till konstitutionsutskottet (KU 1972:29 s. 25–26) och ett särskilt yttrande till presstödsnämndens protokoll 11.9.1972 uttalas att avslagen föranletts av att tidningen utgivits på annat språk än svenska. Motionärerna anser att presstödsnämndens inställning i detta fall strider mot de principer statsmakterna har uttalat beträffande politiken mot språkliga minoriteter och invandrargrupper och framhåller att statsbidrag inte bör vägras en verksamhet enbart av den anledningen att den sker på annat språk än svenska eller att den är avsedd för en minoritetsgrupp, om de villkor som gäller för bidraget i allmänhet är uppfyllda.

I motionen 1973:962 av herr Carlström m. fl. (fp) hemställs "att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att nuvarande regler för Presstödsnämndens verksamhet ändras så att det blir möjligt för ovan berörda tidningar att ur fonden erhålla viss ersättning för på främmande språk publicerade nyhetsartiklar och meddelanden, som icke är att betrakta som annonser".

Motionärerna framhåller vikten av att olika invandrargrupper får tillgång till nyhetsmaterial i pressen. I dag inför ett 40-tal dagstidningar – huvudsakligen landsortstidningar – finsk-språkigt material i större eller mindre omfattning. Något annat språk än finska förekommer knappast. Om dagstidningarna erhöll bidrag ur t. ex. presstödsfonden för material publicerat på främmande språk borde enligt motionärerna en bättre bevakning åstadkommas och större utrymme upplåtas, vilket skulle gagna såväl invandrarna som myndigheter och övrig allmänhet.

Gällande regler

De förhållanden, som aktualiseras i motionerna, regleras i kungörelsen (1971:492) om statligt stöd till dagstidningar, ändrad genom SFS 1972:427, förordningen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, förordningen (1968:430) om mervärdeskatt, samt Kungl. Maj:t cirkulär (1971:507) till statsmyndigheterna om information genom dagspressannonsering.

Presstödskungörelsen

Enligt presstödskungörelsen utgår stöd till dagstidningsföretag dels i form av lån ur pressens lånefond, dels i form av produktionsbidrag. Med dagstidning avses i kungörelsen "allmän nyhetstidning av dagspresskarak-

tär, som normalt utkommer med minst ett nummer varje vecka och vars totala upplaga i huvudsak är abonnerad".

Lån från pressens lånefond kan beviljas tidningsföretag såväl för investering som för annan åtgärd som bedöms vara nödvändig för att stärka företagets konkurrensförmåga på längre sikt. Projekt som syftar till kostnadsbesparingar genom samverkan mellan tidningsföretag ges företräde. Lånen, som inte utan särskilda skäl får lämnas på mer än 20 år, är räntefria under tre år och amorteringsfria under fem år. Låneärendena handläggs av presstödsnämnden.

Produktionsbidrag till dagstidningar utgår i princip endast för andratidningar. Med andratidning avses sådan dagstidning som på sin utgivningsort har mindre upplaga än annan tidning. Bestämmelserna möjliggör emellertid även för annan tidning än andratidning att få bidrag om det med hänsyn till förhållandena inom tidningens hela spridningsområde är uppenbart att den har samma svårigheter som en andratidning. Som förutsättning för att produktionsbidrag skall utgå gäller vidare bl. a. att tidningens totalupplaga i huvudsak är abonnerad, att den abonnerade upplagan uppgår till minst 2 000 exemplar och att annonsandelen är mindre än 50 procent.

För dagstidning som utkommer 2–7 dagar i veckan beräknas bidraget på grundval av pappersförbrukningen minskad med den del som går åt för annonsutrymme. Bidraget utgår med 5 000 kr. per ton, dock högst 8 milj. kr. för storstadstidning och 2,5 milj. kr. för annan tidning. För dagstidning som utkommer en gång per vecka utgår bidraget med ett fast belopp, nämligen 200 000 kr. Detta belopp utgör också minimibidrag för övriga bidragsberättigade dagstidningar. Vid tillämpningen av reglerna om produktionsbidrag kan detta efter skälighetsprövning nedsättas till lägre belopp än vad som följer av dessa regler (1972:427). Bidragsärendena handläggs av presstödsnämnden.

Övriga bestämmelser

Enligt förordningen om mervärdeskatt undantages "allmän nyhetstidning" från skatteskyldigheten. Enligt tillämpningsföreskrifterna gäller undantaget för allmän nyhetstidning "sådan publikation av dagspresskaraktär som normalt utkommer med minst ett nummer varje vecka".

Enligt förordningen om skatt på annonser och reklam utgår skatten för annons i allmän nyhetstidning med 6 procent av beskattningsvärdet och annars med 10 procent av beskattningsvärdet". Reklamintäkter under 3 miljoner kr. beskattas dock ej.

Enligt Kungl. Maj:ts cirkulär till statsmyndigheterna om information genom dagspressannonsering skall statlig myndighet eller annat statligt organ, som använder dagspressannonsering för sådan information rörande rättigheter och skyldigheter som är avsedd att nå alla medborgare, annonsera i samtliga dagstidningar som har spridning av någon betydenhet inom aktuellt område. Något hinder för att även annonsera i fack- och populärpress föreligger inte. Sådan annonsering förekommer också i viss utsträckning.

Frågans behandling vid 1972 års riksdag

Under 1972 års riksdag behandlade konstitutionsutskottet propositionen 1972:59 angående anslag till produktionsbidrag och samdistributionsrabatt för dagstidningar och ett stort antal motioner som berörde reglerna för presstödets utformning. Den i årets motion 1973:237 behandlade frågan om behandlingen av veckopress av olika slag aktualiserades i motionerna 1972:97 (fp), 1972:165 (fp) samt 1972:1596 (fp). Frågan om presstödets utformning i de fall skillnaden i upplaga mellan första och andra tidningen är liten behandlades i sju motioner – 1972:165 (fp), 1972:1594 (c), 1972:1595 (m), 1972:1596 (fp), 1972: 1598 (c, fp, m), 1972:1599 (m). Presstödsnämndens möjligheter att bevilja produktionsbidrag till dagstidningar på främmande språk behandlades i motionerna 1972:619 (fp) och 1972:1596 (fp). Frågan om presstöd till tidskrifter utgivna av ideella organisationer aktualiserades i motionerna 1972:1567 (s) och 1972:1571 (fp).

I sitt av riksdagen godkända betänkande (KU 1972:29) tillstyrkte utskottet Kungl. Maj:ts förslag och anslöt sig till den i propositionen 1972:59 framförda uppfattningen att tiden var mogen att tillkalla en ny pressutredning. Angående utredningens arbetsuppgifter anförde utskottet bl. a.:

Gällande regler för produktionsbidrag öppnar redan nu viss möjlighet för dagstidning, som ej är andratidning, att erhålla bidrag. Presstödsnämnden får sålunda enligt 17 § stödkungörelsen besluta att bidrag skall utgå för sådan tidning under förutsättning att "det med hänsyn till förhållandena inom tidningens hela spridningsområde är uppenbart att den har samma svårigheter som en andratidning".

Såsom bl. a. framgått av i det föregående redovisade motioner har kritik riktats mot effekter av systemet, framför allt i de fall då två tidningar på samma utgivningsort har ett likartat konkurrensläge. Med hänsyn härtill bör utredningen enligt utskottets mening ges möjlighet att, om uppläggningen av arbetet medger detta, med förtur behandla frågor som rör tillämpningen av 17 §. Vidare bör presstödsnämnden utan avvaktande av utredningens bedömning ges möjlighet att vid tillämpningen av 17 § besluta om att ge reducerade bidrag i den mån förhållandena ger anledning härtill. Denna utskottets mening bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Pressutredningens uppdrag bör inte begränsas till dagspressen, sådan denna i dag definieras. In i bilden bör också kunna komma frågor om annan press. Utredningen bör således också kunna ta upp rådande förhållanden för populärpress, fackpress samt de organ som utges av ideella och fackliga organisationer.

Utredningen kan därvid givetvis få anledning att överväga t. ex. formerna för det nuvarande statliga tidskriftsstödet och frågor om den statliga informationsverksamheten. Mot bakgrund av det stora antalet invandrare i landet och vikten att tillgodose också deras behov av information m. m. kan utredningen även behöva överväga de särskilda pressfrågor som därvid aktualiseras. Det genomgående syftet i utredningsarbetet bör vara att värna om opinionsbildningens och nyhetsförmedlingens allsidighet och vitalitet. De tryckfrihetsrättsliga och tryckfrihetspolitiska frågor som aktualiseras i sammanhangen bör ingående analyseras. Samråd bör ske med andra utredningar, som är verksamma på områden som berörs.

Två ledamöter (fp) ifrågasatte i en reservation om den kombination av differentierad annonsskatt–reklamskatt och selektivt presstöd som propositionerna 1972:58 och 1972:59 föreslog stod i överensstämmelse med tryckfrihetsförordningen. Reservanterna ansåg beträffande presstödet att generella åtgärder var att föredra framför selektiva. Det borde uppdras åt pressutredningen "att granska de skillnader i beskattning och stöd som görs mellan veckotidningar av olika slag". Beträffande § 17 i presstödskungörelsen anförde reservanterna:

En regel bör införas enligt vilken ett lika stort bidrag utgår till både första- och andratidningen i de fall där skillnaden mellan resp. tidnings andel av deras sammanlagda nettoupplaga inte överstiger 10 procent, dock med den modifikationen att till förstatidning i storstad ej får utgå högre belopp än till förstatidning utanför storstad. Är skillnaden 20 procent eller större bör inget produktionsbidrag alls utgå till förstatidningen. Är skillnaden mellan 10 och 20 procent bör bidrag utgå efter en proportionellt fallande skala till förstatidningen och fullt bidrag till andratidningen.

Vi delar utskottets mening att den utlovade utredningen med förtur bör behandla frågor som rör tillämpningen av 17 §. Däremot anser vi utskottsmajoritetens förslag om rätt för presstödsnämnden "att ge reducerade bidrag i den mån förhållandena ger anledning härtill" otillfredsställande. Denna formulering är utomordentligt vag – hur stort är reducerat bidrag? på vilka grunder skall ett sådant utgå? - och erfarenheterna från presstödsnämndens arbete inbjuder inte till nya vagheter i den förordning som nämnden skall följa. Vi anser att bidrag av detta slag helst bör följa automatiskat verkande regler så att utrymmet för diskretionära och godtyckliga prövningar blir så litet som möjligt.

Pågående utredningsarbete m. m.

1972 års pressutredning

1972 års pressutredning (Fi 1972:07) tillkallades efter regeringens bemyndigande den 30 juni 1972 med uppgift att utreda pressens förhållanden. I direktiven uttalar departementschefen:

Utredningen bör göra en allmän bedömning av utvecklingen inom olika massmedier, varvid tekniska, ekonomiska, marknadsmässiga och organisatoriska faktorer bör vägas in i bilden. Även framväxten av nya mediatekniker, såsom kabel-TV, bör beaktas. Huvuduppgiften bör vara samarbets- och rationaliseringsfrågor inom tidningsbranschen samt formerna för statens stöd till pressen. Utredningens förslag bör i första hand avse dagspressen. I anslutning till sin bedömning av utvecklingen på massmediaområdet bör utredningen även ta upp förhållandena för pressorgan, som ges ut av ideella och fackliga organisationer, samt fackpress och populärpress. Beskattningsfrågor bör dock inte ingå i utredningsuppdraget. En allmän förutsättning för utredningens arbete bör vara att nuvarande tryckfrihetspolitik i huvudsak består. Utredningen bör hålla sig underrättad om arbetet inom utredningen (Ju 1970:59) om enhetlig reglering i grundlag av yttrandefriheten i massmedier m. m.

Beträffande produktionsstödet framhålls att nuvarande regler tillkom mot bakgrund av "det förhållandet att koncentrationsprocessen inom

dagspressen är en följd av marknadskrafternas spel, där förstatidningarnas övertag på annonsmarknaden är helt utslagsgivande. Stödet gavs därför formen av ett selektivt stöd till de tidningar som behöver det för att fortleva, dvs. andratidningarna. Denna princip bör gälla även i fortsättningen för det direkta produktionsstöd som jag utgår från kommer att behövas, i varje fall under den tid som nu kan överblickas."

Utredningen ges genom direktiven möjlighet att med förtur behandla frågor som rör tillämpningen av § 17 presstödskungörelsen framför allt i de fall då två tidningar på samma utgivningsort har ett likartat konkurrensläge. Denna fråga bör dock inte tas upp isolerat utan övervägas mot bakgrund av en samlad bedömning av effekterna av systemet med produktionsbidrag.

Beträffande frågan om invandrarnas behov av information hänvisar departementschefen till att denna fortlöpande bevakas av statens invandrarverk och omfattas av invandrarutredningens uppdrag.

Utredningsuppdraget omfattar även pressorgan som ges ut av ideella och fackliga organisationer. Frågorna om tidskriftsstödet – som i dag i första hand är avsett att tillgodose de s. k. kulturtidskrifternas behov av samhällsstöd – förutsätts emellertid komma att tas upp till bedömning i särskild ordning mot bakgrund av de analyser och förslag som 1972 års pressutredning kan komma att framlägga.

Utredningen arbetar f. n. med en företagsekonomisk analys av effekterna av det nuvarande presstödet. Vidare planeras undersökningar av pressens funktion i samhället som opinionsbildare och nyhetsförmedlare.

Utredningen räknar f. n. med att presentera sina förslag i ett sammanhang senast vid årsskiftet 1974/75.

Information till invandrare

Frågan om hur invandrarnas informationsbehov skall tillgodoses omfattas av *invandrarutredningens* (In 1969:22) direktiv. I utredningens uppdrag ingår bl. a. att kartlägga de speciella anpassningsproblem som möter invandrare i Sverige. Därvid skall samhällsåtgärder övervägas som är ägnade att undanröja förhållanden som försätter invandrare i en sämre situation än befolkningen i övrigt. Departementschefen betonar bl. a. informationens betydelse och pekar på de insatser som redan vidtagits t. ex. genom utgivningen av Invandrartidningen på olika språk. Utredningen arbetar f. n. med informationsfrågorna. Dessa kommer att behandlas i utredningens huvudbetänkande som beräknas bli framlagt under våren 1974.

Även *Nämnden för samhällsinformation*, som inrättades den 1 juli 1971, arbetar med frågan om invandrarnas information. Nämnden har genomfört en undersökning av på vilka vägar invandrarna erhåller nyheter och annan information om det svenska samhället och arbetar vidare med försök att finna modeller för hur olika myndigheter med sina informationsinsatser skall nå ut till dessa grupper.

Utskottet

Sedan början av 1960-talet har dagspressens situation ingående följts av statsmakterna. Detta har lett till successiva beslut om vidgade statliga insatser i presstödjande syfte.

Under hösten 1970 stod det klart att betydande nedläggningsrisker förelåg för åtskilliga tidningar till följd av den koncentrationsprocess dagspressen genomgått under de senaste årtiondena. Med anledning härav framlade regeringen våren 1971 ett förslag om införande av direkt produktionsstöd till tidningar av den typ som generellt sett behövde stöd för att fortleva, de s. k. andratidningarna. Förslaget godkändes av riksdagen. Därvid framhölls dock från riksdagens sida att det var fråga om en stödåtgärd som ännu inte prövats och vars verkningar därför inte var helt överblickbara. Enligt riksdagens mening borde en kommitté tillsättas för att studera effekterna av presstödet och följa utvecklingen samt föreslå de förändringar som även på längre sikt resulterar i för pressen mest lämpliga och ändamålsenliga stödformer. I kommittén borde ingå representanter för pressen.

Redan efter ett år föreslog regeringen – våren 1972 – en väsentlig förstärkning av det statliga stödet till dagspressen. Förslagen innebar i huvudsak betydande uppräkningar av produktionsbidragen, framför allt för storstädernas andratidningar. I samband med förslagens framläggande uttalade departementschefen att tiden nu var mogen att tillkalla en ny pressutredning. Riksdagen godkände förslagen till höjda produktionsbidrag m. m. och redovisade samtidigt sin syn på utredningens uppdrag.

Den 30 juni 1972 tillkallades sakkunniga för att utreda pressens förhållanden. De sakkunniga, som antagit benämningen 1972 års pressutredning, har en bred parlamentarisk förankring och innehåller företrädare för tidningsbranschen. Enligt direktiven omfattar de sakkunnigas huvuduppgift samarbets- och rationaliseringsfrågor inom tidningsbranschen samt formerna för statens stöd till pressen. Utredningens förslag bör i första hand avse dagspressen. I anslutning till den bedömning av utvecklingen på massmediaområdet, som de sakkunniga enligt direktiven har att utföra, bör utredningen även ta upp förhållandena för pressorgan, som ges ut av ideella och fackliga organisationer samt fackpress och populärpress. Beskattningsfrågor bör dock inte ingå i utredningsuppdraget. En allmän förutsättning för utredningens arbete bör vara att nuvarande tryckfrihetspolitik i huvudsak består.

I förevarande motioner – 1973:63 av fru Marklund m. fl. (vpk), 1973:237 av herrar Ahlmark (fp) och Molin (fp), 1973:370 av herr Helén m. fl. (fp), 1973:547 av herrar Wirmark (fp) och Carlström (fp) samt 1973:962 av herr Carlström m.fl. (fp) – tas upp olika frågor i anslutning till samhällets stöd till pressen. Flertalet frågor var aktuella också vid förra årets riksdagsbehandling av stödfrågan. Motionsyrkandena tar i första hand sikte på arbetet inom 1972 års pressutredning.

Grunderna för nu utgående produktionsbidrag till dagstidningar anges i kungörelsen (1971:492) om statligt stöd till dagstidningar – stödkun-

görelsen. Kungörelsen ändrades 1972 med stöd av riksdagens beslut.

Enligt stödkungörelsens huvudregel är endast andratidning stödberättigad. Presstödsnämnden – det organ som enligt kungörelsen prövar fråga om lån eller produktionsbidrag – kan dock enligt 17 § besluta att bidrag skall utgå för dagstidning som inte är andratidning om det med hänsyn till förhållandena inom tidningens hela spridningsområde är uppenbart att den har samma svårigheter som en andratidning. Enligt en av riksdagen 1972 begärd ändring av stödkungörelsen kan sådant produktionsbidrag bestämmas till lägre belopp än som skall utgå enligt stödkungörelsens allmänna regler.

Motionen 1973:370 tar bl. a. upp vissa frågor i anslutning till bestämmelserna i 17 § stödkungörelsen.

I motionen görs gällande att bestämmelserna måste snabbt ses över. Därvid framhålls att bestämmelserna är oklara och svårtolkade i flera avseenden. Bl. a. pekas på sådana fall, då första- och andratidning ligger nära varandra i total upplaga. I den delen begärs att 1972 års pressutredning skall lägga fram förslag i syfte att motverka orättvisor så tidigt att årets riksdag kan pröva frågan under höstsessionen. Vidare aktualiseras situationen för förstatidningar som har att konkurrera med närliggande storstadstidningar. Det begärs i motionen att pressutredningen med förtur skall ta upp dessa tidningars problem.

Vid förra årets riksdagsbehandling ägnades betydande uppmärksamhet åt frågor kring 17 § stödkungörelsen. Mot bakgrund av motionsyrkanden, som bl. a. tog upp de i motionen 1973:370 berörda förhållandena, fann riksdagen det vara påkallat med omedelbar ändring av stödkungörelsen, varigenom presstödsnämnden fick möjlighet att vid tillämpningen av 17 § besluta om att ge reducerade bidrag till förstatidning i den mån förhållandena gav anledning därtill. Vidare uttalade sig riksdagen för att den aviserade pressutredningen borde ges möjlighet att, om upplägginingen av arbetet medgav det, med förtur behandla frågor som rör tillämpningen av 17 §.

Som redan nämnts har den av riksdagen begärda ändringen i stödkungörelsen genomförts. Direktiven för 1972 års pressutredning ger också uttryckligen utredningen den av riksdagen önskade möjligheten till förtursbehandling av frågor som rör tillämpningen av 17 §. Departementschefen understryker emellertid därvid angelägenheten av att frågan inte tas upp helt isolerat utan att eventuella förslag kan ske mot bakgrund av en samlad bedömning av effekterna av systemet med produktionsbidrag.

Med hänsyn till vad sålunda anförts är det enligt utskottets mening inte påkallat att riksdagen nu tar något ytterligare initiativ i de frågor om tillämpningen av 17 § som aktualiserats i motionen 1973:370.

Motionen 1973:370 tar även upp vissa andra frågor om tilläggsdirektiv till 1972 års pressutredning. Sålunda begärs att skattefrågor inte skall undantas och att utredningen skall lägga fram förslag till generella stödåtgärder. Motiveringen ansluter också till det yrkande om tilläggsdirektiv som framställts i motionen 1973:237 av herrar Ahlmark (fp) och

Molin (fp). Enligt detta bör utredningen dessutom få till uppgift att lägga fram förslag som begränsar den enligt motionärerna nu rådande diskrimineringen av vissa veckotidningar.

Direktiven för 1972 års pressutredning tillgodoser de önskemål som utskottet och riksdagen uttalade 1972. Därvid framhölls sålunda bl. a. att utredningen bör kunna förutsättningslöst pröva olika former av stöd och att en huvuduppgift för utredningen i denna del blir att överväga utformningen av reglerna för det nuvarande presstödet. Utskottet vidhåller denna ståndpunkt. Utskottet kan därför inte tillstyrka att utredningen binds till att framlägga förslag till generella stödformer. Att skattefrågor har undantagits från utredningens uppdrag är enligt utskottets mening ändamålsenligt och gör det möjligt för utredningen att koncentrera sitt arbete till stödfrågorna. Utskottet är därför inte berett att förorda en ändring i detta hänseende. Vad slutligen gäller de i motionen 1973:237 upptagna frågorna om veckovis utkommande publikationer, vill utskottet erinra om att pressutredningens uppdrag omfattar även denna typ av publikationer. Ett bidrag till motionen 1973:237 skulle innebära en bindning av utredningens arbete. Mot den angivna bakgrunden avstyrker utskottet motionen 1973:237.

Motionerna 1973:547 av herrar Wirmark (fp) och Carlström (fp) samt 1973:962 av herr Carlström m. fl. (fp) tar upp ett annat problemkomplex, som också var aktuellt 1972. I den förra motionen begärs sådana preciseringar av stödreglerna att produktionsbidrag kan utgå fr. o. m. 1973 för tidningar på annat språk än svenska. I den senare motionen begärs att dagstidning skall kunna få ersättning ur presstödsfonden för nyhetsartiklar och notiser på främmande språk.

Utskottet kan för sin del ansluta sig till uppfattningen att produktionsbidrag i princip bör kunna utgå även för tidning som utkommer på annat språk än svenska om den i övrigt uppfyller förusättningarna härför. Utskottet framhöll förra året att pressutredningen, mot bakgrund av det stora antalet invandrare i landet och vikten av att tillgodose också deras behov av information m. m., även kunde behöva överväga de särskilda pressfrågor som därvid aktualiseras. Med hänsyn härtill och de för utredningen utfärdade direktiven kan det antas att 1972 års pressutredning som ett led i sitt arbete kommer att ta upp den i motionen 1973:547 aktualiserade frågan. Utredningen kan också komma in på sådana frågor som berörs i motionen 1973:962. Utskottet vill i sammanhanget även erinra om att det för närvarande pågår utredningsarbete inom såväl invandrarutredningen som nämnden för samhällsinformation av betydelse för de frågor som aktualiserats i nu förevarande motioner. Med hänsyn till det anförda finner utskottet inte erforderligt att riksdagen nu tar ett särskilt initiativ i denna del och avstyrker därför motionerna 1973:547 och 1973:962.

I motionen 1973:63 av fru Marklund m. fl. (vpk) begärs slutligen utredning och förslag om presstöd till handikapporganisationers tidskrifter. Även denna fråga faller inom ramen för uppdraget åt 1972 års pressutredning och bör enligt utskottets mening inte utbrytas till särskild

behandling. Utskottet avstyrker därför motionen 1973:63.

De i statsverkspropositionen föreslagna anslagen till produktionsbidrag för dagstidningar, samdistributionsrabatt för dagstidningar och pressens lånefond har inte föranlett några motionsyrkanden. Anslaget för samdistributionsrabatt föreslås höjt med 2 000 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. I övrigt föreslås oförändrade anslagsbelopp. Utskottet tillstyrker förslagen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts hemställer utskottet

att riksdagen

1. avslår motionerna
   a) 1973:63,
   b) 1973:237,
   c) 1973:370,
   d) 1973:547,
   e) 1973:962,
2. till *Produktionsbidrag för dagstidningar* för budgetåret 1973/74 under sjunde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 67 000 000 kr.,
3. till *Samdistributionsrabatt för dagstidningar* för budgetåret 1973/74 under sjunde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 22 000 000 kr.,
4. till *Pressens lånefond* för budgetåret 1973/74 under sjunde huvudtiteln anvisar ett investeringsanslag av 25 000 000 kr.

Stockholm den 6 mars 1973

På konstitutionsutskottets vägnar

HILDING JOHANSSON

Närvarande: herrar Johansson i Trollhättan (s), Larsson i Luttra* (c), Henningsson* (s), fru Thunvall (s), herrar Boo (c), Ahlmark* (fp), Svensson i Eskilstuna (s), Pettersson i Örebro (c), Bergqvist* (s), Werner i Malmö (m), Karlsson i Malung (s), Schött (m), Molin (fp), Wictorsson (s) och Olsson i Edane (s).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1) av herrar Ahlmark och Molin (båda fp) vilka anfört:

På åtminstone fem sätt i fråga om stöd och skatt gör man skillnad mellan olika periodiska skrifter som utkommer en gång per vecka. Motionen 1973:237 beskriver läget så här:

"1) Vissa veckotidningar behöver inte betala moms. Andra veckotidningar måste betala moms.

2) Vissa veckotidningar betalar 6 procent i annonsskatt på reklamintäkter över 3 miljoner kronor per år. De kommer i regel inte upp till detta belopp och behöver således inte betala annonsskatt. Andra veckotidningar måste betala 10 procent i annonsskatt. De har ofta reklamintäkter över 3 miljoner kronor per år och drabbas alltså av denna skatt.

3) Vissa veckotidningar har rätt till fördelaktiga lån ur pressens lånefond. Andra veckotidningar har inte denna rätt.

4) Vissa veckotidningar får produktionsstöd på 200 000 kronor per år. Andra veckotidningar har inte rätt till sådant stöd.

5) Vissa veckotidningar får del av den statliga annonseringen i form av s. k. samhällsinformation. Andra veckotidningar får inte del av sådana annonser".

Motionen 1973:237 visar att det är tveksamt om en sådan systematisk diskriminering respektive privilegiering är förenlig med tryckfrihetsförordningen. Det är också av andra skäl olämpligt att göra så stora skillnader mellan olika slags veckotidningar. Det är beklagligt att 1972 års pressutredning inte fått som en av sina uppgifter att föreslå en mer enhetlig behandling.

Vi anser därför att utskottets hemställan under punkten 1 b bort ha följande lydelse

> att riksdagen med bifall till motionen 1973:237 hos Kungl. Maj:t anhåller om tilläggsdirektiv till 1972 års pressutredning så att denna utredning också får till uppgift att lägga fram förslag som begränsar den nuvarande diskrimineringen av vissa veckotidningar.

2) av herrar Ahlmark (fp), Werner i Malmö (m), Schött (m) och Molin (fp) vilka anfört:

I motionen 1973:370 av herr Helén m. fl. redogörs för den liberala synen på pressen: försvaga inte de tidningar som bär sig, stärk den press, som behöver stöd. Utan vitala tidningar får vi inte en vital demokrati. Därför har folkpartiet och moderata samlingspartiet hela tiden avvisat tanken på annonsskatt och varit anhängare av ett effektivt och rättvist presstöd.

Tyvärr infördes både annonsskatten och de nuvarande reglerna för produktionsbidrag utan någon som helst utredning. Därför har presstödet fått en konstruktion som delvis är orättvis. I vissa fall får en s. k. andratidning 2,5 miljoner kronor medan den obetydligt större s. k. förstatidningen inte får någonting alls. Främst i Gävle, Falun och Eskilstuna har sådana fall aktualiserats.

Riksdagsmajoriteten beslöt förra året införa en rätt för presstödsnämnden att i sådana lägen utbetala "reducerade bidrag" på grunder som inte närmare redovisades. Men ännu har inget sådant reducerat bidrag utbetalats. Skulle regeln användas är det uppenbart att den ger stort utrymme för allskönsgodtycke.

Därför bör 1972 års pressutredning snabbt föreslå en provisorisk ändring av presstödskungörelsen så att årets höstriksdag kan besluta om mer rättvisa bidragsregler än i dag. Tänkbara konstruktioner nämns i motionen 1973:370.

Pressutredningen bör också med förtur behandla situationen för de s. k. förstatidningar som har att konkurrera med närliggande storstadstidningar, vilka i vissa fall dessutom får produktionsbidrag. I motionen 1973:370 påvisas att de nuvarande reglerna är otillfredsställande.

Det är vidare orimligt att pressutredningen, enligt direktiven, inte skall behandla skattefrågor. En rad problem som berör t. ex. annons- och reklamskatten är utomordentligt viktiga för pressens ekonomi och borde ha fått granskas av utredningen. Direktiven borde också, enligt vår mening, ha givit utredningen till uppgift att lägga fram förslag till generella stödformer som skulle kunna förbättra tidningarnas läge. Exempel på sådana åtgärder nämns i motionen 1973:370. Tilläggsdirektiv till 1972 års pressutredning är således ytterst angelägna.

Vi anser att utskottets hemställan under punkten 1 c bort ha följande lydelse

att riksdagen med bifall till motionen 1973:370 hemställer hos Kungl. Maj:t om tilläggsdirektiv till 1972 års pressutredning så att

1) skattefrågor inte undantas från utredningsområdet, att förslag till generella stödåtgärder läggs fram samt att också hänsyn i övrigt tas till de problem som berörs i motiveringen i motionen,
2) de i motionen angivna problemen för lokala tidningar som hotas av närliggande storstadstidningar tas upp med förtur,
3) utredningen under 1973 lägger fram förslag till provisorisk ändring av presstödskungörelsen, så att regeringen till årets höstriksdag kan föreslå riksdagen förändring av bidragsreglerna för att uppnå ökad rättvisa i de fall där förstatidningen endast har en obetydligt större total upplaga än andratidningen.

3) av herrar Ahlmark (fp), Werner i Malmö (m), Schött (m) och Molin (fp), vilka anfört:

Presstödsnämnden har nu i ett par år diskriminerat en tidning som betyder mycket för balterna i Sverige. Eesti Päevaleht (Estniska Dagbladet) utkommer *två* gånger i veckan med en TS-kontrollerad upplaga på drygt 2 500 exemplar. I motsats till en rad tidningar som utkommer *en* gång i veckan har den förvägrats produktionsbidrag. Vid en utfrågning inom konstitutionsutskottet i februari 1973 med ordföranden i presstödsnämnden, regeringsrådet Sture Lundell, framgick det att ett av de skäl som anförts inom presstödsnämndens majoritet mot att bevilja Estniska Dagbladet produktionsbidrag är att den inte är skriven på svenska och därför inte kunde betraktas som en allmän nyhetstidning.

Behandlingen av Estniska Dagbladet är en upprörande kulturell diskriminering. Det är anmärkningsvärt att regeringen genom statsrådet Carl Lidbom ställt sig bakom denna hållning; också detta framkom vid utfrågningen med regeringsrådet Lundell. Vid konstitutionsutskottets behandling av motionen 1973:547 av herrar Wirmark och Carlström bekräftades i sak motionens uppgifter angående skälen till avslag på Estniska Dagbladets ansökan om produktionsbidrag. Det är synnerligen beklagligt att utskottets majoritet, trots detta vägrat föreslå riksdagen ett uttalande av innebörden att produktionsbidrag fr. o. m. detta år kan utgå också till tidningar som utkommer på annat språk än svenska.

Denna fråga får betydelse inte enbart för balterna i Sverige. Den kan längre fram påverka möjligheten till bidrag till Ruotsin Suomalainen – organ för Riksförbundet finska föreningar i Sverige. Riksdagen bör se till att presstödsnämnden inte fortsätter att diskriminera tidningar som utkommer i Sverige utan att vara skrivna på svenska.

Vi anser att utskottets hemställan under punkten 1 d bort ha följande lydelse

att riksdagen med bifall till motionen 1973:547 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om sådana preciseringar av reglerna för statligt stöd till dagstidningar att produktionsbidrag för tidningar på annat språk än svenska kan utgå fr. o. m. innevarande år.